

**Singulares quasdam observationes circa mercurii usum internum exponit
C.L. Friis / [Christian Lodberg Friis].**

Contributors

Friis, Christian Lodberg, 1699-1772.
Holm, Georg Nicolai.
Københavns universitet.

Publication/Creation

Hafniae : Typis Joh. Georg. Höpffneri, [1750]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mfh42srg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

82
29219/P
SINGULARES QVASDAM
OBSERVATIONES
**CIRCA MERCURII USUM
INTERNUM**

LOCO
DISSERTATIONIS ANNIVERSARIÆ
PUBLICO EXAMINI
EXPONIT
CHRISTIANUS LODBERG FRIIS

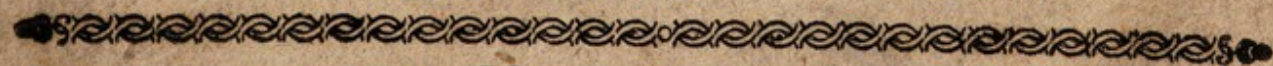
MED. D. ET P. P. O.
RESPONDENTIS PARTES
SUSCIPIENTE
GEORGIO NICOLAO HOLM

Phil. Bacc. & Phys. St.
IN AUDITORIO SUPERIORI

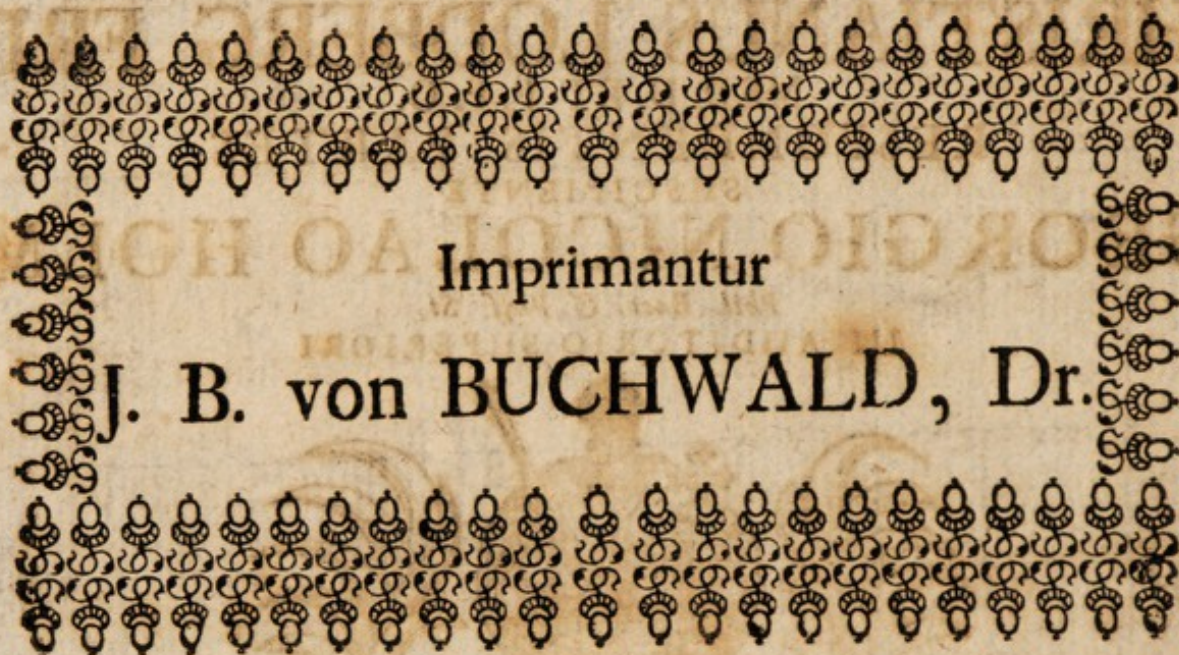
Die 23 Septembris M. DCC. L.

h. a. m. f.

HAFNIÆ,

Typis Directoris SACR. REG. MAJESTATIS & Univ. Typogr.
JOH. GEORG. HÖFFNERI.

Imprimantur

J. B. von BUCHWALD, Dr.

PROÆMIUM.

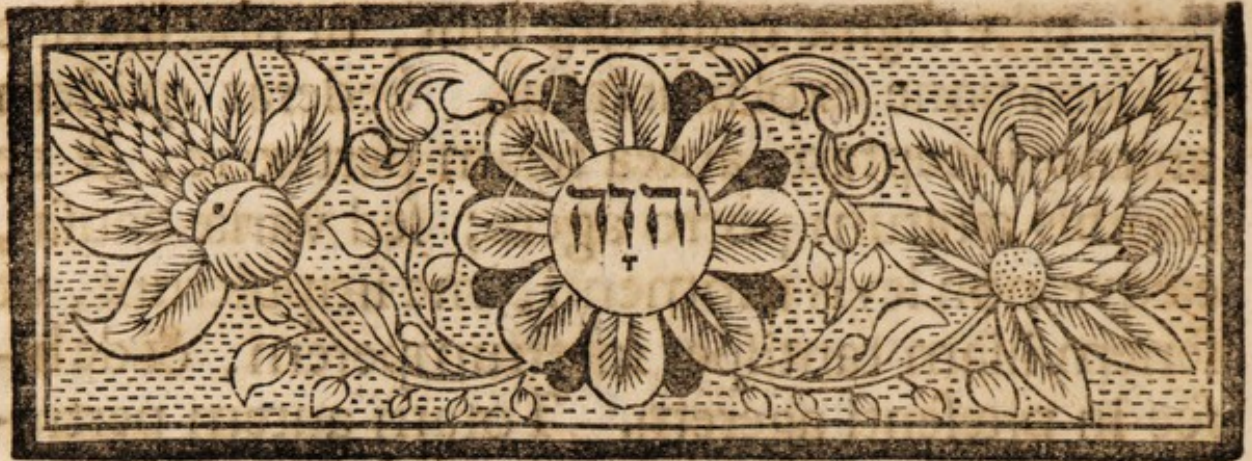
Nihil æqve Philosophorum divexavit ingenium, quam disquisitione de Mercurio ejusque partibus constitutivis & intima mixtione; sed post longas ambages nihil aliud inde emanavit, nisi meræ conjecturæ & externarum quarundam mercurii qualitatum descriptio. Nec mirum, cum vix aliud in rerum natura mixtum adeo homogeneous, & in partes constitutivas non separandum existat,

A stat,

stat, ac idem ipsum: nam licet in minutissimos atomos facile dividi possit, tamen id semper in aggregato fit, & quælibet pars naturam suam retinet, ita ut ipse mercurius sit & maneat. Hinc pro elemento a quibusdam habitus est; sed potius productum naturæ & originis metallicæ esse liquet. Mera certe jactantia esse videtur, quod Helmontius scribit: *Quamdiu mercurius revivificari potest, non est remedium boni viri.* Nam ex quovis præparato mercuriali, adhuc noto, mercurius revivificari potest, & nisi in præparatione ante evolaverit, idem semper fieri posse verosimile est. Non obstante tamen hac difficultate in principiis vel elementis mercurii detegendis, summa illius energia in variis affectibus refractariis corporis humani debellandis satis innotuit, & innumeris experimentis jam dudum confirmata est. Mihi etiam, in praxi sat copiosa antea versato, contigit varia circa usum mercurii internum observare, & per repetita experimenta discere, quæ forsan ad uberiores praxeos medicæ illustrationem aliquid conferre possunt: ex quibus singulares quasdam observationes de mercurii dulcis usu in quibusdam affectibus faucium se-

le-

legi, quæ dignæ mihi visæ sunt, ut uberius hac Dissertatione explanarenrur. Sederat quidem animo inceptam antea telam pertexere, & de morbis ætatum porro agere; sed variæ causæ, eæque non levis momenti, me impulerunt, ut seriem illam tantisper interromperem, & de hisce in præsentia agerem. Totam autem pertraktionem in tria capita dividere commodum visum est, ita ut I^{um} Generalia quædam præmissa circa mercurium contineat, II^{dum} varios ejusdem usus in diversis corporis humani affectibus, & diversa illius præparata ostendat, & III^{tium} denique singularem Mercurii dulcis usum in quibusdam affectibus faucium, cum tribus casibus practicis annexis, sistat: de quorum fide eo minus dubitare fas est, quo facilius mihi suppetit luculenta de illorum certitudine testimonia afferre. Deum interim T. O. M. obsecramus, ut hæc omnia in nominis sui gloriam & proximi salutem dirigat.

CAPUT I.

Generalia quædam præmissa circa Mercurium sistens.

§. I.

Quid per nomen Mercurii intelligendum sit, nemo facile, ut opinor, in dubium vocabit: nam licet denominatio hæc non nisi analogiæ cuidam imaginariæ inter planetam & metallum hujus nominis innitatur, tamen Mercurii nomen jam usu ita invaluit, ut nullo alio frequentius vel usitatus appelletur; unde & illud ipsum retinere volumus. An metalli nomine recte insigniatur, vel an potius semi-metallum, aqua metallorum dicendus sit, jam litem meam non facio: a multis tamen inter metalla refertur, licet semiperfectum potius quam perfectum

fectum metallum esse videatur. Vocatur alias argentum vivum a fulgore suo argenteo & tremula fluiditate, qua gaudet; a Græcis, ut Dioscoride, ὑδράργυρος vel ὑδραργυρος, quasi argentum aqueum, ab Aristotele & Theophrasto ἀργυρον χυτον item ἀργυρον κινηλον, argentum fusum, mobile appellatur. Cætera arabica, mystica &c. nomina merito præterimus, cum de vocabulis sollicitos esse vix refert.

§. II.

Veteribus quidem non incognitum fuit argentum vivum, cum de illo varia in medium protulerunt tam Plinius quam Dioscorides, Galenus & alij Græci Medici; sed in eo omnes conveniunt, quod infidum, exosum & deleterium pharmacum sit: imo Plinius Hist. Nat. Lib. 33. Cap. 6. *Vomicam liquoris æterni argentum vivum* appellavit, & *venenum rerum omnium*, & addit: *Exest & perrumpit vasa permanans tabe dira*. Hinc mirum non est ex illis neminem exstitisse, qui medicamentum adeo diffamatum in usum trahere ausus fuerit: donec tandem Arabes Mercurii usum ad morbos cutaneos & ulcera sananda applicare inceperunt, & ejus usum admodum efficacem deprehenderunt; attamen intra externum ejus usum substiterunt, nec interius illum exhibere tutum satis visum est. Ingruente autem ante duo circiter sæcula, & quod excurrit, nova illa & tetra lue venerea, remedia Galenica constanter eludente, novo medicationis genere opus fuit, & Mercurii vires in hoc morbo ulterius experiri Medicis placuit: primo tamen modo externum Mercurii usum adhibuerunt, donec Johannes de Vigo

& Jacobus Carpus ipsum argentum vivum, vel præcipitatum rubrum interne ad salivationem excitandam exhibere cœperunt. Stupuerunt quidem ad eam rem primo Scholæ Medicæ, & horrore quodam percellerantur; sed felix remedii successus obtrectatorum calumnias delevit, & ipsos ad similia tentanda viam aperuit: Deinde Theophrastus Paracelsus & alii chymicæ studiosi sequuti varia circa Mercurium tentamina instituerunt, & tot generosa remedia mercurialia in lucem protulerunt, ut, freudentibus licet Galenicis, dirum hoc, sic dictum, venenum in salutare medicamentum transformasse merito visi sint. Fatendum tamen est, illos etiam multa præparata mercurialia commendasse, & nimis laudibus onerasse, quæ experientiæ non respondent, sed potius intus data periculosa, infida & ægris interdum funesta esse possunt; unde merito selectus aliquis mitiorum mercurialium habendus est, ne promiscuo usu plus damni quam emolumenti afferant.

§. III.

Miram Mercurii indolem & partes constitutivas nemo adhuc Philosophorum & Chymicorum indagare potuit unde Fallopius Mercurium *naturæ dixit miraculum*: & re vera vix simile quid in rerum natura invenitur, dum in perpetua fluiditate existens sine omni tamen humiditate est, ita ut merito Chymicis fluor siccus, manus non madefaciens audiat; cui accedit tanta mercurii gravitas, ut, excepto solo auro, reliqua omnia metalla pondere vincat: quæ non obstante, in igne adeo fugax est, ut paulo intensiore illius calore sub vaporis fere insensibilis specie penitus exhalet. Physi-

fici quidem rem ita explicare tentant, quod terra solida fusilis & vitrescens cum substantia unctuosa, plus minus acida, mixta in locis subterraneis originem reliquis metallis præbeat, & simili modo ad Mercurium producendum concurrat; quod a *Bechero in Physica subterranea* & aliis per varia experimenta plenius diductum est. Sed hæc omnia vix ad generalem aliquam de Mercurio ideam formandam sufficiunt, nedum ut ad proprietates ejus & effectus in cætera metalla & corpora animata explicandos, aliquam lucem afferrent. Nemo certe majore studio & magis impigro labore in Mercurii naturam inquisivit ac celeb. Boerhavius, quod duæ de Mercurio Dissertationes, altera Societati Regiæ Londinensi, altera Academiæ Parisiensi oblatae, satis testantur: post tot vero & per plures annos continuatos labores, invenit quidem Mercurium solo concussu mechanico verti posse in pulverem nigrum, saporis metallici ænei, cum alias ex se insipidissimus sit; eundem tamen pulverem per ignem iterum ~~ut~~ verum hydrargyrum redire. Sic etiam ignis vi actus post 52 destillationes pulverem dedit acrem, rubrum, splendenter, deorsum & sursum purgantem, sed ex unciiis XVIII Mercurii modo drachmas quatuor cum semisse hujus pulveris; post quingentas & undecim destillationes plus quidem pulveris receptum, sed idem tamen solo igne, licet majore, iterum in Mercurium versus est, ita ut non nisi grana quindecim fixa remanserint; quæ etiam postea ad leges artis cum plumbo examinata avolarunt, & fixi nihil remansit. Mitto alia experimenta; sed ex hisce tuto satis cum celeb. Boerhavo concludere possumus, naturam Mercurii constantem, sim-

simplicem in dissimilia separari non posse destillando, nec in fixum & volatile, nec in purum & impurum, nec in fœcem & defœcatum, nec in elementa diversa; licet id vanis Alchemistarum pollicitationibus adverteretur.

§. IV.

Mirandum tamen hoc & simplex fluidum metallicum, per se blandum & iners remedium apparens, largiore aliquantum usu vel extus applicatum, vel intus assumptum miro modo corpus humanum aggreditur, dum illud totum fere mutat, sangvinem fundit & dissolvit, & vel per salivationem, vel per alvum, vel per sudorem &c., si repetitis vicibus usurpatur, educit. Causam hujus mirabilis effectus in sangvinem, post Pitcarnium, varii celeberrimi viri ex sola gravitate argenti vivi deducere sategerunt: unde Boerhavius in Tractatu Med. de lue aphrodisiaca illum sic explicat: *Argentum vivum quacunque via immistum sanguini vitali, cum sit sanguine ipso decies & ter ponderosius, agetur vi cordis & arteriarum contractione tanto majore impetu in compagem sanguinis, ut eam penitus destruat, globos rubros resolvat, serosas flavas spherulas imminuat, reliquasque etiam partes ejusdem in minutissimas frangat, & ita in laticem subtilem, putridum, vasis exeuntem convertat. Et postea: Tandem & maxime immutabile hoc ipsum fossile videmus, omniumque fere cognitorum corporum omnium minime rodens vel acre. Quibus sane cunctis rite expensis, apparet vera vis, qua ad expugnandum hoc malum (sc. luem veneream) solus efficax, sufficiens solus Mercurius habetur. Vera ratio, quia omnes corporis humores in subtilitatem a-*

quæ

quæ convertit, olei tenacitatem dividit, facit hinc, ut evadant omnes adeo dissoluti, specie saliva, seri diarrhoici, urina citæ, vel sudoris, sponte de corpore eliminantur, veteres ita universi expellantur &c.

§. V.

Sed si pace tantorum virorum dicere liceat, varia sunt quæ repugnant, ut ex sola mercurii gravitate omnes ejus effectus derivare consentaneum sit. Ut enim taceam, Mercurium non adeo præcise in sanguinem agere videri, sed potius in lympham & serum sanguinis, illud attenuando, colliqvando, corrigendo & evacuando; certe effectus ille, quem quædam præparata mercurialia, etiam in parva dosi propinata, producunt in corpore humano, vix ex sola gravitate explicari possunt, cum in his pauca grana idem efficiant, quod longe major Mercurii vivi quantitas vix præstare potest. Sic de nobili viro narrat Boyleus, cæcitate langvida & confirmata utriusque oculi laborante, quem Empyricus jusserat, ut bina grana pulvisculi mercurialis, (quem postea turpethum minerale fuisse dixit) naribus attraheret; unde statim vomitu, sudoribus, sedibus, urina, saliva, lacrymis, decem aut duodecim horarum operatione, adeo commotus fuit, ut caput ejus plurimum intumuerit; tertio tamen aut quarto die post hæc facta gradatim rediit visus, & post mensem philosophicum acutior quam antea factus fuit. Ex qua historia patet, a solo pulvisculi mercurialis attactu in naribus internis omnes mercurii vivi effectus ortos fuisse. Unde celeb. van Swieten, qui etiam hanc historiam allegat *Tom. I. Comment. in Aph. Boerb. pag. 208.*

9. non immerito dubitat, an argenti vivi efficacia a communibus omnium corporum proprietatibus pendeat, & an non potius singulari ejus naturæ, per experimenta demum cognoscendæ, hæc attribui debeat. Recte igitur concludit: *Sufficit Medico novisse, quid agat argentum vivum corpori applicatum, licet modum, quo agat, ignoraverit.* Multa enim alia sunt remedia, quorum virtus non magis patet inqvirentibus. Certe si quis insolitas hujus metalli proprietates paulo attentius consideraverit, nec adeo miretur, effectus illius tam singulares, promptos & efficaces esse: ut enim cætera taceam, nonne res est attentione dignissima, quod, ut antea dictum, cum corpus sit ponderosissimum, tamen per ignem, nec adeo intensum, non solum volatilis fumi modo in auras dissipetur, sed etiam stupendæ adeo exiguitatis particulis polleat, ut omnium metallorum poros (præter ferri) prompte subeat, & singularium partium cohæSIONem ita divellat & disjungat, ut sub minima mole Mercurii globulis quasi innatent, & corpus fere cereæ ductilitatis constituent, quod in sic dicta amalgamatione metallorum quotidie videmus; dum enim densissimorum corporum, velut auri, poros tam facile ingreditur, tenuioribus, quam ipsa aqua, particulis constare necesse est.

CAPUT II.

De generali usu Mercurii in variis affectibus corporis humani, & diversis illius præparatis.

Mul-

§. I.

Multiplicem Mercurii usum esse in variis affectibus corporis humani, nemo, ut opinor, hoc tempore facile negabit; nec sane ad solos affectus venereos, & ad salivationem excitandam virtus illius restringenda est, cum in plerisque feri & lymphæ depravationibus mirabilem sæpe efficaciam exserat, præsertim vero muciditatem & visciditatem ejus corrigit, attenuat & colliquat, glandularum præcipue, & etiam aliorum tubulorum obstructions reserat; præterea inter phlegmagoga Mercurius dulcis principem fere locum sibi vindicat, unde purgantibus & laxantibus frequentius hoc scopo admiscetur, eo quidem meliore cum successu, quo rarius molestam alvi adstrictionem relinquit, quæ sæpius reliquorum purgantium, præsertim resinorum, usum insequitur. Usus Mercurii anthelminticus etiam extra omnem dubitationis aleam positus est, ita ut ad hunc, tanquam ad sacram anchoram, practici sæpe confugiant, ad lumbricos enecandos & e finibus corporis expellendos. Taceo jam cognitum ejus usum in scirrhis pertinacioribus resolvendis, in scabie omnis fere generis debellanda, uti etiam repulsa ad cutem iterum propellenda, in ulceribus caecoëtheis & aliis mali moris, item in cataracta incipiente & multis aliis affectibus. Prætereo etiam externum usum mundantem, abstergentem, cosmeticum &c. cum de omnibus Mercurii dotibus medicis hic agere non decrevi, nec etiam arcti Dissertationis limites finunt. Satis est indigitasse, usum Mercurii in Medicina facienda re vera polychrestum & admodum efficacem esse, ita ut frustra sæpe ab aliis quibuscunque

remediis id expectetur quod ab energia illius effici potest. Nam propter figuram globosam, lævigatam & in minimas partes divisibilem, tum etiam gravitatem omnes fere corporis recessus subit, humores viscidos & immobiles illis inhærentes exagitat & in motum ciet, & fibras motrices impulsu suo & gravitate laceſcendo, ad frequentiores systoles incitat, sicque celeriores humorum motum prouocat; unde patet in illis demum casibus usum ejus frequentiores nocere posse, qui concitiores ejusmodi commotionem non ferunt; e. g. si nimia humorum ejusmodi spissiorum adsit abundantia, & præsertim si viscera interna simul læsa fuerint, & vel ulcerosis corruptionibus, vel scirrhis insanabilibus obſeſſa: tunc enim humores sæpe nimium in viscerum vel aliarum partium nobiliorum substantiam impelluntur, & transitum non inveniunt. Sed hæc Medici culpæ & humorum vitio potius, quam Mercurio imputanda sunt.

§. II.

Cum viderent Chymici tantos & tam mirabiles effectus ab usu Mercurii in corpus humanum redundare, hoc sibi præcipue proposuerunt, ut per diversas præparationes, amalgamationes, solutiones, præcipitationes, sublimationes, abstractiones &c. draſtica sua vi exueretur, & nimia mobilitate privaretur, ita ut in forma pulveris melius adhiberi posset. Licet autem Mercurius crudus & vivus parum vel nihil draſticæ violentiæ in se contineat, & multo tutius cum solo saccharo mixtus propinari possit, quam plurima ex istis præparatis, magnificis quidem jactata nominibus, & magnis

gnis verborum ampullis a Chymicis laudata, sed sæpius noxia, infida & periculosa ipso usu reperta, e. g. turpethum minerale, Mercurius præcipitatus ruber, Mercurius vitæ, ab aliis per jocum Mercurius mortis dictus, de quo tamen fatendum est, quod potius productum antimoniale quam mercuriale sit. Nihilominus varia prostant præparata mercurialia, quæ longa & indubitata experientia laudem suam tueri possunt, & quotidiano usu probatissima sunt. Inter hæc, ut notissima, nominare placet cinnabarin ejusque varias species, nomine quidem sed usu parum discrepantes, Æthiopem mineralem & mercurium dulcem.

§. III.

Hæc tria quidem in eo differunt, quod Mercurius in cinnabari a sulphure adeo ligatus & fixatus sit, ut suam agilitatem & mobilitatem fere nimium exuerit; unde certe in majore multo dosi exhiberi debet, quam hodie fit, si in gravioribus lymphæ vel aliis generis nervosi vitiis aliquid moliendum sit: pauca enim grana pulveri addita potius speciem coloris illi conciliant, quam effectum aliquem notabilem præstant. Tutissime ad scrupulum unum vel dimidiam drachmam ascenditur, & sic mirabilem sæpe efficaciam resolvendi & sedandi exhibet, modo in pulverem subtilissimum redigatur, & primarum viarum robur non desit; cum alias facile muco ventriculi adhæreat, & pressione sua nimium gravet. Æthiops mineralis magis activæ indolis est quam cinnabaris; dum enim in hoc per extemporaneam commixtionem sulphur cum Mercurio unitur, vim Mercurii non adeo ligat & infringit, quin

mobilitatem & agilitatem aliquo modo retineat, adeoque majorem penetrandi vim exercere possit: hinc in affectibus puerorum convenientissimum est remedium, ubi fortiolem mercurialium, minus ligatorum, operationem in tenerioribus corporibus pertinemus, & tam ad lumbricos enecandos, quam varia lymphæ vitia corrigenda magno cum fructu usurpatur. Nec in adultiorum affectibus iners est, modo in conveniente dosi, nec parce nimium adhibeatur. Hæc ambo vero longe agendi vi & efficacia superat Mercurius dulcis rite paratus, qui ob minus ligatam Mercurii activam indolem multo potentius operatur, & in humores corporis humani vim suam exserit, eosdem exagitando, colliquando & in motum ciendo. Licet autem medicamentum per se tutissimum sit, majore tamen circumspeditione opus est in eodem adhibendo, dum exigua doseos mole plus præstat, & in partes tam solidas quam fluidas agit, quam reliqua duo majori in dosi adhibita. Repetitis etiam dosibus propinatus facile molestam salivationem exitare potest, præter intentionem Medici agentis. Justis ergo cautionum limitibus usus ejus merito circumscribendus est; & primo videndum, ut Mercurius dulcis legitime præparatus sit, deinde ut bene triturratus, lævigatus & in minimas particulas divisus pro usu interno adhibeatur; præterea ne in talibus affectibus applicetur, ubi usus ejus quodammodo nocere possit. Sic e. g. in affectibus cancrofis, ulceribus scorbuticis & aliis internis, scirrhis sanguineis &c. paulo largior illius usus merito suspectus est, uti etiam in hydrope, affectibus spasmodicis, hysteriis, hypochondriacis, arthriticis &c.; nec promiscue gravidis, infan-

fantibus, senibus vel mulieribus tempore mensium fluxus usus ejus svadendus est.

§. IV.

Non defuerunt Chymici experti, qvī subtiliore adhuc indagatione Mercurii vim tali modo infringere laborarunt, ut nullam quidem salivationem usus ejus excitaret, virtutem tamen penetrantem retineret, & tam luem veneream, quam alios morbos refractarios pari efficacia curaret. In hanc rem varias excogitarunt methodos, quarum optima variis celeberrimis viris, & inter alios Frid. Hoffmanno visa est, qva stannum vel, qvōd melius adhuc, aurum per singularem encheirefin ita intime uniatur cum Mercurio, ut cohibeat quidem nimium globulorum mercurialium impetum, at vero non adeo figat & obtundat penetrandi vim, qvin idem possit præstari hoc medicamento in fanandis morbis refractariis & rebellibus, ac alias a Mercurio minus ligato exspectatur, sine tamen turbulentis & periculosis commotionibus, quæ salivationem comitantur. Et medicamentum re vera egregium & penetrantis satis efficaciam hoc modo parari posse minime negem; sed an omne id, qvōd alias a Mercurio magis libere agente effici constat, præstari possit, merito dubito; obstat enim simplex & constans Mercurii natura, & in dissimilia non separanda, ut Cap. I. §. 3. vidimus, qvō minus hoc modo ligatus, & per stanni vel auri partes diffusus efficaciam suam retineat, & in partes corporis humani pari agilitate agat; nam id si fieret, certe non adeo tutum & a salivationis incommodis liberum omnino remedium foret, qvin majore aliquantum dosi

ex-

exhibitum facile violentas commotiones excitaret quæ alias a mercurialium crudorum usu metuendæ sunt.

§. V.

Hisce rationibus, ut puto, inducti Practici quidam cordatiores, potius Mercurii dulcis usum retinere, utpote medicamenti longo usu comprobati, voverunt; illius tamen vim tali modo cohibere annisi sunt, ut ad alvum salivamque movendas non adeo ferretur, idque additione talium rerum, quæ ipsam virtutem Mercurii dulcis adjuvare possent, ita tamen, ut sine molestia penetrationem & efficaciam suam exfereret. Hinc nata compositio, quæ in Actis Edinburgensibus (*Medical essays and observations revised and published by a Society of Edinburgh*) Vol. I. pag. 46. sqq. a cl. D. Andr. Plummero sub nomine medicamenti alterantis ex Mercurio proposita, & deinde a variis Practicis summo cum applausu adoptata est. Constat hoc ex æqualibus partibus calomelitis, sive mercurii dulcis sexies sublimati, & sulphuris aurati antimonii, quod probe mixtum, mediante lævigatione super marmor, pulveris vel pilularum forma exhibetur. Hujus remedii usum in psoa & variis aliis cutaneis morbis utilem expertus est cl. Author, imo in ipsa gonorrhæa virulenta & bubonibus venereis opem attulit sine molesta salivationis excitatione, licet ad grana quindecim quotidie per aliquot septimanas exhibitum fuerit. Hæc duo simpliciter & sine operoso chymico labore conjuncta remedia laudem re vera merentur, & ipse aliquoties in praxi ad depurandum serum sanguinis tam in inquinamenti venereis, quam aliis lymphæ deprava-

tio-

tionibus, iisdem exoptato cum successu usus sum. Nec mirandum hoc, cum bina ista, seorsim etiam exhibitata, satis efficacia sunt & in variis morbis rebellibus jam dudum cognita & probata: Mercurius enim vim sulphuris antimonii intendit & magis activam reddit, & sulphur e contra Mercurii nimiam agilitatem ita infrangit & moderatur, ne ille repetito & continuato usu nimias in corpore turbas excitet.

§. VI.

Cogitaverunt quidem antea Chymici duo hæc potentia medicamina per varias artes conjungere & unire, ita tamen ut partes noxias, rudiores & minus utiles inde separando, elementa maxime activa conjungerent, & in unum corpus redigerent; hinc varia composita & panaceæ inde emerferunt, magnificis quidem laudibus, ut Chymicorum mos est, ab Authoribus in cælum elata, sed quorum plurima ipso usu sæpe infida, incorrecta & intentioni medentis minus congrua reperta sunt, & huic simplici miscelæ sulphuris antimonii & mercurii dulcis longe postponenda, quæ usu ipso se jam toties probavit. Non jam disquirere animus est, quodnam sulphuris antimonii genus ad hanc mixtionem potissimum eligendum sit, sed potius illud judicio practico uniuscujusque relinquimus, cum hoc ad scopum nostrum nihil faciat, utpote qui polychrestum, egregium & summe activum Mercurii, & præsertim dulcis, usum evincere allaboravimus, quodque in multis aliis, quam venereis, affectibus utile & commendandum sit remedium. Pergimus jam ad singularem quendam mercurii dulcis usum explicandum,

de cujus certitudine experientia me edocuit, & quem a nemine adhuc hac methodo propositum esse crediderim.

CAPUT III.

De singulari quodam Mercurii dulcis usu.

§. I.

Recensitis sic in genere variis Mercurii virtutibus, ad rem medicam pertinentibus, accedimus jam ad peculiarem quendam usum Mercurii dulcis, quo minima mole, sed repetitis vicibus exhibitus lymphæ vitia egregie corrigit, stagnationem discutit, muciditatem resolvit & colliquat, & glandulis eo ipso, ne dicam qualitate specifica, tonum restituit & obstructiones earum referat. Sunt autem præcipue affectus faucium, & imprimis glandularum secretioni liquidi ad fauces lubricandas destinatarum, in quibus saluberrimum illius usum expertus sum, ad infarctum glandularum & membranæ pituitariæ a materia viscida & pituitosa expediendum, & tonum illis debitum restitutum. Fateor non equidem novum esse mercurialia in tali statu applicare & purgantibus admiscere; imo in quibusdam casibus, præsertim si aliquid venerei subesse suspicio est, ad ipsam salivationem excitandam proceditur. Sed prima methodus ob brevem & transitoriam Mercurii actionem, per purgantium vires præcipitatam, sæpe usu suo destituitur, neque solidum & con-

constantem effectum producit ; altera ob varias difficultates, salivationis negotium comitantes, vix ac ne vix quidem, nisi urgente summa necessitate, eligenda videtur, præsertim cum affectus oris & faucium, durante salivationis tempore, potius exasperari soleant. Nec est cur vano metu aliquis ab usu mercurii dulcis absterreatur, quasi ille in pulveris forma exhibitus fauces arroderet, vel alio modo læderet, cum illud experientiæ non respondeat. Si quis tamen usum ejus in pulvere reformidaret, ille pillularum forma, vel cum mica panis, vel mucilagine gummi tragacanthi involutum applicare posset.

§. II.

Non diffiteor me casibus quibusdam felicioris successus inductum, nec per ratiocinia a priori remedium hoc applicare cæpisse, licet de virtutibus Mercurii generalioribus, antea jam expositis & huc facile applicandis, in antecessum persvasus fuerim; sed cum cl. Plummero in Tractatu antea laudato puto. *Fieri non posse, ut ad cognitionem certam virtutum & effectuum novi alicujus & incogniti remedii in corpus humanum per ratiocinia a priori, quæ dicunt, perveniamus - - - certas tamen conclusiones, aut saltim maxime probabiles conjecturas deduci posse ex cognitis quorundam medicamentorum operibus, ad virtutes & effectus aliorum nondum quidem tentatorum, sed compositorum ex iis, quorum potentias per repetita experimenta constantesque observationes antea didicimus.* Methodus applicandi est, ut unicum mercurii dulcis granum, vel solum, vel cum absorbente quodam mixtum (nam hoc nihil ad rem facit) quovis die, & præcipue

circa vesperam exhibeatur; sicque mirum quantum aliorum remediorum vires exaltat, & felicem eorum successum secundat. Nam nec soli mercurio dulci hæc tribuo, cum alia simul remedia ad rem facientia semper adhibui, nec huic soli fidendum esse credidi. Ut autem mentem meam eo melius explicem, & hanc methodum clariori luci exponam, tres insigniores casus, ex pluribus mihi in praxi obvias, in medium proferam; unde quivis facile judicare poterit, an successus Mercurio dulci, an vero aliis remediis adscribendus sit, vel an utrisque simul junctis.

CASUS I.

Vir quadragenarius, temperamenti sanguinei, ex refrigeratione sibi inflammationem quandam faucium contraxerat, cum tonsillarum, uvulæ & reliquarum partium adjacentium tumore & rubore, unde deglutitio quidem læsa, & cum dolore aliquo fiebat, cætera tamen sanus & vegetus erat. Huic affectui initio levioribus quibusdam remediis domesticis resistere conabatur æger, & spes aliqua restitutionis affulgere videbatur; restabat tamen adhuc relaxatio faucium & spuria quædam inflammatio, cum impedimento aliquali & dolore in deglutiendo. De his vero non sollicitus &, officio etiam requirente, munia sua alacriter obiens nec frigus vel aëris injurias evitabat, nec diætam in cibo vel potu stricte satis observabat; unde factum, ut iidem affectus se longius, quam omnino expectasset, protraherent. His quidem motus, sibi aliquantum magis prospicere & cautius procedere incipiebat; nihil tamen ultra molitus, nisi ut aëris injuriis non frequen-

qventer adeo se exponeret, gargarismatibus quibusdam parabilioribus ex herbis emollientibus cum aqua coctis, & forsan uno vel altero laxante uteretur. Sed hisce infarctus ille glandularum minime cedebat, potius malum perstare & jam incrementum indies sumere videbatur, elapso interea fere dimidii anni spatio. Consultus ego fauces cum partibus adjacentibus flaccidas & albidis coloris, mucoque quodam obfitas inveni; uvula relaxata & tumida apparebat, & tonsillæ plus solito prominentes duritiem quandam præ se ferebant, quasi a materia lenta & viscosa, illas oppilante, provenientem. Enimvero vecte quodam opus esse judicavi, ut tam diu stagnans & tenacissima pituita resolveretur & discuteretur, idque, per varia experimenta antea edoctus, non sine spe quadam rationali, a mercurio dulci, mea methodo applicato, effici posse expectabam. Ut autem corpus ægrotantis aliquo modo præpararetur, primo largiorem usum ptisanæ cujusdam tepesactæ, ex radicibus sarsaparillæ, chinæ, polypodii, rasura ligni sancti & aliis compositæ per aliquot dies svasi, deinde pillulas purgantes cum granis quatuor Mercurii dulcis commixtas exhibui; & sequenti die granum unum mercurii dulcis pillulari forma vesperi circa lecti introitum præscripsi; cujus usum porro quotidie continuare eodem modo injunctum est. Non neglexi interim gargarismata huc facientia in subsidium vocare, maxime tamen ex emollientibus & solventibus cum lapide prunellæ & melle rosato parata; scilicet veritus adstringentia in tanto infarctu glandularum adhibere. Diæta etiam conveniens & aliquvaliter exsiccans præscripta est, & ut ab omnibus acris, a-

cidis, falsis, vino, spirituosus &c. abstinere, monui. Ptisanæ antea descriptæ usus loco alius potus omni hoc tempore continuatus est, uti etiam gargarismatum, & quovis decimo quarto die circiter pillularum purgantium dosis exhibita est. Successus curæ hujus fuit, ut post quatuordecim dies ab usu pillularum mercurialium non levem symptomatum mitigationem persenserit æger; post sex vero vel septem septimanas plenaria restitutione gavissus sit. Postea, sublato Mercurii dulcis usu, per paucas septimanas in usu ptisanæ persistit, & gargarismata, nunc cum subadstringentibus mixta aliquoties adhibuit; jam vero per plures annos nullas omnino molestias, post hoc malum residuas, persensit.

CASUS II.

Juvenis quidam sangvineo-phlegmaticus, viginti aliquot annos natus, gravi quodam affectu faucium jam per aliquot annos infestabatur, per vices sæpius recurrente, qui sub specie anginæ pituitosæ partes faucium deglutitioni & respirationi inservientes occupabat, & tumore ac levi quadam inflammatione functiones horum organorum turbabat, cum copiosa excretionem materiæ serosæ & pituitosæ: tandem vero symptomata ita accreverunt & exasperata sunt, ut fere de ægro actum esse videretur. Fauces enim, cum uvula, tonsillis & velo pendulo palatino, ita aggesto humore pituitoso turgebant, ut nec deglutitioni, nec respirationi via superesse videretur: accedebat tantus materiæ affluxus, ut spiritum interdum interciperet, & catarrhum suffocativum quasi mentiretur. Membrana pituitaria, partes oris internas & reliquarum par-

partium adjacentium investiens, variis locis læsa & foraminibus quibusdam pertusa videbatur, dolore satis molesto concomitante. Succurrendum quidem primo erat maxime urgentibus symptomatibus, præsertim suffocationis periculo, tam per subductionem alvi per clysteres injectos, quam per usum gargarismatum & mixturarum pectoralium resolventium & incidentium; quibus etiam quoad antenus ex voto peractis, restabat tamen diutius erosio faucium cum tumore & dolore partium & materiæ copioso affluxu. Hisce motus Chirurgus quidam in consilium adscitus, & forsan veneri aliquid subesse suspicatus, lenem quandam salivationem instituendam esse sentiebat, ut partes faucium a copiosa hac muci aggestione liberarentur, & erosio faucium sanaretur: restiti tamen huic consilio, copiosiore materiæ affluxum ad fauces, durante salivationis tempore, metuens, ut ordinario fieri solet; unde suffocationis periculum augeri necesse erat: proposui autem usum mercurii dulcis in minutissima dosi, ut antea descriptum est, utpote quem securioris longe, egregiæ tamen efficacæ fore considerem. Non ardebat admodum alteri hoc consilium, utpote quod lenè nimis, & malo averruncando insufficiens videbatur: sed æger, tutiorem eligens viam, hac præsertim methodo tractari desiderabat. Dicto igitur obediens æger fere eadem methodo, quæ in primo casu descripta, tractatus est, nisi quod usus laxantium paulo frequentior fuerit, gargarismatibus etiam plura subadstringentia addita sint, & ptisana vel decoctum magis exsiccans, scilicet lignis quibusdam additis, usurpatum fuerit; & sic tandem a malo suo plenarie liberatus est, jam-

jamque per sex annos ab hisce molestiis liber & immunis, nullum omnino hujus generis incommodum patitur. Aliquanto tamen longius temporis spatium requirebatur, antequam hic æger in integrum restitui potuit, tam gravi malo & inveterato obsessus; licet post usum duorum circiter scrupulorum mercurii dulcis insigniter sublevatus fuerit, &, continuato adhuc scrupuli unius usu, una cum reliquis supra recensitis, cum sanitate omnimodo in gratiam rediit.

C A S U S III.

Vir cholerico-sanguineus, consistentis ætatis, & teneriori corporis structura præditus, antea quidem variis congestionibus pituitosis & rheumaticis obnoxius, ex improvise in gravissimum affectum rheumaticum delabitur, ex pertinaci congestionem, inspissatione & stagnatione feri ortum trahentem; & affectus quidem cum dolore inflammatorio faucium, punctorio aurium, & vertigine sæpius recurrente initium sumperat, postea vero insignis gravedo accessit cum spasmodica quadam artuum tractione, quæ tempore vespertino potissimum affligebat: quæ parum remittente, statim magna relaxatio uvulæ, faucium & ipsius oesophagi, cum vehemente ejusdem spasmo, insecuta est, ita ut cibus & potus difficillime pertransirent, & gravissimam tussim excitarent; interdum etiam, post brevem in oesophago moram cum magno impetu per os & nares rejicerentur. Interea magnam nervorum debilitatem persensit æger, dum vertigo, visus obscuratio, & gustus ac olfactus depravati accesserunt: nullum autem indicium inflammationis in partibus affectis

etis jam aderat, sed potius partes oris internæ, nempe uvula, palatum pendulum, fauces &c. pallidæ, relaxatæ & siccæ apparuerunt; ex superiori vero pharyngis orificio, sacculi cujusdam speciem repræsentante, pituita quædam spissa flavi coloris emanabat, quæ usum loquelæ admodum impediēbat, dolor item pressorius circa nasi & oculorum confinia, a muco indurato & stagnante in sinibus frontalibus ortus, continuo sæviebat. Nihil quidem omissum, quod in tanta symptomatum congerie lenimen aliquod afferre posset; ita per injectiones in nasum frustra quidem grandia pituitæ induratæ educta sunt, cum subsequente quodam levamine, fauces etiam per convenientia gargarismata & applicata topica medicamina quodam modo sublevatæ sunt; sed res erat brevioris moræ, & nullius effectus constantis; nam semper idem recursus symptomatum fiebat, & eadem suppetiæ quotidie fere repetendæ erant, ut ægro quodammodo subveniretur. Tandem etiam in hoc casu vires mercurii dulcis experiri, eumque methodo superius commendata propinare decretum est; nempe unicum granum quavis vespere exhibendo, non neglectis interim reliquis remediis huc facientibus. Et certe vix scrupulus unus mercurii dulcis absumptus erat, cum ecce! velum palati pendulum cum uvula se retrahere, & pristinum situm reassumere incipiebat, pharynx etiam pone locata una cum faucibus colorem naturalem recipere videbatur; gustus præterea & olfactus in meliorem statum redacti sunt, & continuato adhuc scrupuli circiter dimidii usu, hæc omnia satis recte se habere visa sunt. Rejectio quidem cibi & potus per os & nares interdum, licet non adeo

frequentem, recurrebat; sed hoc ex singulari quadam atonia & relaxatione oesophagi ortum trahebat, nondum debitum tonum & firmitatem, post tam gravem seroforum humorum decubitus, adepti. Varia quidem alia symptomata in hoc ægro præsentia erant, quæ opem medicorum requirebant, quæque sciens prætereo; cum ad scopum meum sufficit ostendisse, usum mercurii dulcis in quibusdam faucium affectibus singularem opem attulisse, sicut in hoc casu nec spei meæ defuit, idque sine omni turba & molestia.

BREVIS EPICRISIS.

Non equidem author cuiquam sum, ut in affectibus inflammatoriis faucium mercurii dulcis usum applicet; sed ex hisce, sincera fide relatis, liquere puto, eundem in affectibus faucium pertinacioribus, a pituita tenaci, viscida, glandulas obstruente & in iisdem stagnante oriundis, singularem opem præstitisse, & constantem effectum produxisse; quod ab aliis medicamentis adhibitis effici non potuit, idque sine omnibus incommodis & turbulentis motibus, negotium salivationis comitantibus: neque enim vel minimum salivationis indicium, vel in eandem propensio sub usu mercurii in dictis ægris apparuit, nec etiam reliquæ functiones ullo modo turbatae sunt, sed appetitus, excretiones &c. toto hoc tempore viguerunt. In tertio casu lenis quidem apophlegmatismus sequutus est, post resolutionem & atenuationem materiæ lentæ & viscidæ, membranam pituitariam & glandulas obstruentis, sed id tamen sine omni molestia, vel partium oris & faucium intumescencia. Videtur etiam hæc observatio sen-

ten-

tentiis eorum adversari, qvi effectum mercurii a sola gravitate deducunt; qvomodo enim, qvæso, unicum mercurii dulcis granum, per 24 horarum intervalla assumptum hoc modo agere potuisset, & sola gravitate humores viscidos ac tenaces corrigere & attenuare, idqve specificè in partibus affectis oris & faucium, sine ulla notabili humorum in reliquis corporis locis commotione & exagitatione. Patet quoque hinc summa Mercurii mobilitas & penetrandi efficacia, qvibus ille, etiam minima mole assumptus, intimos glandularum recessus subit, materiam lentam & viscidam subigit & attenuat, & sic ad excretionem aptam & dispositam reddit; qvòd certe ab aliis remediis, præsertim Galenicis, operosiori longe apparatu & majori qvantitate adhibitis, frustra qvis exspectaret. Nec dubito, qvin in aliis morbis chronicis, a defectu motus & langvore, vel causis sic dictis frigidis, & hinc oriundis infarctibus viscerum interiorum, inprimis glandularum, proficiscentibus etiam in minima dosi effectum satis egregium præstare possit; qvòd, præsertim in tenera ætate, ipse expertus sum. Forsan igitur laboriosis illis præparationibus, & artificiosis per chymicam artem ligationibus mercurii, e. g. per aurum, stannum &c., opus non est, cum mercurius in tantilla qvantitate, & a qua nullæ omnino turbæ in corpore humano metuendæ sunt, exhibitus idem vel plus præstare possit. Firmiter enim persuasus sum, qvicqvòd insignioris & penetrantioris effectus sumptuosa hæc & tantum venditata composita efficiunt, id maximam partem mercurio deberi; cujus simplex & constans natura per talia addita vix alterari, vel in melius mutari potest. Sed
de

de his plura scribere supersedeo, id unice addens, male ægris suis illos Medicos consulere, qui potentiora & generosiora ejusmodi medicamina, quemadmodum mercurialia, martialia, chinata, opiata &c. fere in totum rejicere, & ex penu medico proscribere tentant, metu gravioris noxæ, vel mali inde metuendi: nam faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant, dum officiosa sedulitate & expectatione ægros suos defatigant; quibustamen raro morborum chronicorum pertinacia vincitur. Talia certe medicamenta, si manu periti artificis administrantur, tantum abest, ut aliquid habeant periculi, ut ad illa, tanquam ad sacram anchoram, cordatis Medicis sæpe fit confugiendum.

